

Innspill til regjeringens koordineringsgruppe for tjenester til sårbare barn og unge under covid-19-pandemien

For Frelsesarmeen favner begrepet «sårbare barn og unge» både barn og unge som vokser opp i familier med levekårsutfordringer, barn som opplever omsorgssvikt og barn med fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse. En del barn tilhører kun en av disse kategoriene, samtidig ser vi at mange tilhører to eller flere kategorier. Vi møter sårbare barn og unge gjennom våre lokale tilbud (omsorgssenter, nærmiljøkirke, matutdeling, aktivitet for barn og unge), våre barnehager, forebyggende barne- og familievern, forsterkede fosterhjem og barnevernsinstitusjoner.

Barn og unge i familier med levekårsutfordringer

For familiene som lever med levekårsutfordringer, er den alminnelige hverdagen preget av høy grad av levekårsstress. U hensiktsmessige boforhold, svak tilknytning til arbeidslivet, begrenset sosialt nettverk, økonomisk knapphet og høy grad av uforutsigbarhet er forhold som preger manges liv. Covid-19-pandemien har bidratt til at levekårsutfordringene er blitt tydeligere, forsterket og mer prekære.

Konkret opplever vi en økning i andel barnefamilier som tar kontakt med våre omsorgssentre for hjelp til mat og klær, som følge av oppsigelser, permitteringer og færre muligheter til å spe på inntekt (f.eks. ta ekstravakter, nye oppdrag). Vi erfarer lokale variasjoner, men en del barnefamilier må vente lenge på at forsørger for utbetalt dagpenger o.l.. Dette er en gruppe vi sterkt anbefaler at blir prioritert. Vi vet enda lite om hvordan forsørgere vil bli re-absorbert i arbeidsmarkedet, men frykter at familier som allerede har levekårsutfordringer vil oppleve å stå sist i køen og samtidig er i en situasjon som skaper en ekstra sårbarhet knyttet arbeidsutnyttelse. Erkjennelsen av at utfordringene er sammensatte, og strekker seg utover deltakelse i arbeidslivet, gjør at vi anbefaler styrking av arbeidsinkluderingsprogram med en helhetlig familietilnærming og individuell oppfølging. Her kan samarbeid med ideelle aktører være en mulighet som også kan avlaste NAV, eksempelvis gjennom program som «Håp i bagasjen».

Vi har ikke oversikt over hvor mange nye familier som har tatt kontakt med Nav for økonomisk sosialhjelp under pandemien så langt, men opplever at dette er en rettighet som ikke er allment kjent og som det kan være en vegring mot å benytte seg av. Det er en konnotasjon mellom økonomisk sosialhjelp og fattig, som kan bidra til familien ikke identifiserer seg med eller benekter tilhørighet til det å kvalifisere for økonomisk sosialhjelp, selv om man objektivt kvalifiserer for dette.

De negative konsekvensene av trangboddhet og uegnede boforhold har blitt mer tydelige under pandemien. Mange familier leier på det private markedet, ofte med offentlig bostøtte, og vi erfarer gjentatte ganger at husleieloven brytes og familier settes i uholdbare situasjoner.

Hjemmeundervisning har vært særlig utfordrende når familier bor trangt og er hjemme samtidig. Konfliktnivået hjemme kan også øke når det ikke er egnede uteområder for barn som gjør det mulig å ta friminutt/ha utelek. Vi kjenner til at eldre barn og unge har opplevde det mentalt krevende å være hjemme, og som følge av dette hatt vansker med å leve i tråd med smittevernsregler (vært tett på venner, oppsøkt nye miljøer). For å forhindre at grad av konflikt sementerer seg i familien, anbefaler

vi oppskalering av familiestøtteprogram som Home-start. Trygge væresteder og aktivitetstilbud, kombinert med kriminalitetsforebyggende arbeid, er også viktige innsatser fremover. Vi etterlyser samtidig tiltak for å sikre at alle barn bor godt og trygt, eksempelvis gjennom tydeligere vurderinger av «barns beste» ved tildeling av bolig og innsats for å styrke kompetanse rundt rettigheter hos utleier og leietakere.

Vi er i kontakt med mange familier med en annen kultur- og språkbakgrunn enn norsk. Så langt under pandemien har vi erfart at informasjon om smittevern og restriksjoner har skapt større grad av frykt og utrygghet blant denne delen av befolkningen enn ellers. Vår erfaring er at språklig tilpasning av informasjon alene ikke er nok, det må kontekstualiseres. I våre direkte møter med familier har vi jobbet med «dekoding» av smittevernslått gjennom samtaler og felles undring: «Hva betyr egentlig dette i deres hverdag?», «Hvordan kan vi egentlig ha det, slik at vi lever godt, men trygt?», «Hvordan kan vi snakke med barna om pandemien på en måte som gjør dem trygge?». Den direkte dialog har vært avgjørende når barnehagene åpnet, slik at foreldre ble trygget på at det ikke er farlig eller uforsvarlig å sende barnet tilbake i barnehage. I våre barnehager er de aller fleste barna tilbake, med unntak av barn som tilhører risikogrupper.

Barn som opplever omsorgssvikt

Vi har hatt, og har fremdeles, en bekymring for hvordan restriksjonene knyttet til pandemien påvirker barn og unge som opplever omsorgssvikt. Dette gjelder særlig barn og unge som enten grunnet alder og funksjonsnedsettelse har begrenset mulighet til å uttrykke seg verbalt. I praksis betyr dette at samtidig som barnevernet styrkes og tilrettelegger for at barn selv kan varsle, er det behov for å bygge kompetanse og metodikk i førstelinjetjenestene, slik at de kan ha rollen som «oppdagere». Dette må også inkludere barnehager og skole.

Når det gjelder barn og unge som bor i våre institusjoner og tiltak erfarer vi at det er lokale ulikheter i hvordan oppfølging fra BUP o.l. ivaretas.

Barn med særskilte behov

Vi erfarer at restriksjonene knyttet til pandemien har vært særlig krevende for barn og unge som har særskilte behov og er «underveis» i en utredningsprosess eller der vedtak om oppfølging/assistent/avlastning etc enda ikke er fattet. Det har vært kommunale forskjeller i hvordan barnehager og skoler har vurdert hvorvidt barn i dette «limbolandet» har fått tilbud om skal ha et fysisk barnehage/skoletilbud. Det spesialpedagogiske tilbudet, både ved fysisk tilbud og ved hjemmeundervisning, har i flere kommuner vært begrenset. Vi vil i den sammenheng understreke at et spesialpedagogisk tilbud har et innhold som ikke kan kompenseres for gjennom eksempelvis høy bemanningsfaktor.

Frelsesarmeen arrangerer også i år ferietilbud for familier med levekårsutfordring. For å gi et forsvarlig tilbud har vi imidlertid måttet satse på lokale tilbud med dagaktiviteter, fremfor familieleir/familieferie over en uke som organiseres sentralt. Vi ser at vi mister noen viktige kvaliteter ved å gjennomføre ferietilbud på denne måten. Det verdifulle pusterommet der både store og små får påfyll, mulighet til å hvile og bygge nettverk blir annerledes når tilbudet krever oppmøte hver dag kontra å være på et sted. Dette påvirker også våre muligheter til å bli kjent og følge opp familiene i etterkant av ferien. Vi mister samtidig mange av tilretteleggingsmulighetene vi har for å skape gode ferieopplevelser for familier der en eller flere av barna har særskilte behov.